

сучасній теорії та практиці. Як зазначає Л. Сільверман, такий тип асинхронії ще не має достатньої уваги в суспільстві та серед наукового співтовариства, оскільки більше вивчається таке явище серед дітей із затримкою розумового розвитку (Silverman L., 2003).

У свою чергу М. Богоявленська відзначає, що проблема дизонтогенезу в розвитку обдарованої дитини вимагає пильної уваги внаслідок довгого періоду ігнорування фахівцями наявності обдарованості в дітей з такими особливостями розвитку (Богоявленская М., 2004). На думку О. Бевз, пояснення обдарованості як асинхронного розвитку є важливою спробою повернути увагу до проблем і потреб обдарованих дітей, отримати для них підтримку в суспільстві. У такому контексті потрібно оцінювати не лише надзвичайні здібності й високі успіхи обдарованої дитини у відповідній діяльності, а брати до уваги особистість, яка характеризується нетиповим розвитком, низкою кількісних відмінностей, на які необхідно звернути увагу вдома, у школі (Бевз О., 2011).

Отже, у зарубіжній та вітчизняній психологічній літературі виокремився науковий підхід щодо пояснення обдарованості як асинхронного розвитку. Нерівномірність розвитку обдарованих дітей не вважається патологічною, проте вона може створювати передумови для розвитку певних психологічних (соціально-психологічних) проблем. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність залучення здібних і талановитих учнів до інклюзивного простору закладу освіти з метою створення додаткових умов для розгортання потенціалу обдарованості, їхньої самореалізації.

Примак Ю. В.

ХОЛІСТИЧНІСТЬ І ДИХОТОМІЧНІСТЬ ДЕСКРИПТОРІВ В АКТУАЛЬНОМУ САМОУЯВЛЕННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Відповісти однозначно на запитання на кшталт «Хто така сучасна людина? Яка вона?» спробуємо, хоча завдання, як

показують попередні дослідження, не з легких. Зазвичай починають з молоді, бо сьогодні вона – важливий суб'єкт резистентних соціокультурних процесів, що водночас переживає інформаційно-психологічну репресивність у суспільстві.

Реалізм як полюс континууму самоуявлення сучасної молоді людини спрацьовує частіше, ніж ідеалізм (виснуємо за результатами власних попередніх емпіричних досліджень). Іншими словами її суб'єктивація неможлива без саморефлексії, роздумів про своє місце і роль: індикатори-описи активні насамперед на індивідуальному рівні. У дослідженнях також виявлено, що більш адаптивні полюси суб'єктивації характерні молодим особам, вихованим у повних сім'ях і тим, що є «старшими» за порядком народження (Дерев'янка С., Примак Ю., Ющенко І., 2019), чим заразом увиразнюються полюси й «об'єктивації». Водночас відмітимо, що реальна та ідеальна, наявна й бажана траєкторії самовизначення сучасної людини в її соціальних локальностях виявляють нестійкість, мінучість, неймовірну динамічність її самоуявлення.

Дослідження самоуявлення молоді як заявлена вище тема увиразнилася своєю проблемністю завдяки попереднім теоретичним та емпіричними напрацюваннями (О. Гуменюк, О. Кочубейник, О. Острова, Ю. Примак). Самоуявлення має бути чогось варте, тим паче, що воно виникає у взаємодії з іншими, оцінці останніх і своїй власній (у вимірі передусім когнітивного, емоційного, поведінкового).

Спосіб холистичного оцінювання/аутооцінювання є швидшим, але й не зовсім точним, позаяк він досить слабо первинно диференціює у просторі «об'єктивації» «того, що першим прийшло на думку». Отримані таким шляхом концепт-дескриптори апріорі в змозі пояснити лише окремі базові концепти у самооцінюванні та самоуявленні особистості (водночас вони здатні залишатися або перетворюватися й у латентні змінні, що надалі дещо ускладнюватиме дослідження їхньої траєкторії). Ці семантично стійкі одиниці, їхня кількість, отримана у результаті процедури холистичного оцінювання (на зразок «Опишіть, назвіть, що першим спаде на думку щодо...»), увиразнять досліджуваний феномен. А от контрасту останньому надасть саме процедура дихотомічної розгалуженості цих

базових дескрипторів. За допомогою саме останніх ми спробували описати орієнтовні межі простору досліджуваного явища, відповісти на питання, поставлені на початку щодо самоуявлення сучасної молоді людини.

З метою дослідження уявлень молоді про саму себе на сучасному етапі спочатку було використано метод спрямованого асоціативного експерименту. Досліджуваним пропонувалося назвати по 5 асоціацій на стимульне словосполучення «я в реальності». Даний етап дослідження проводився анонімно, респонденти вказували лише свій вік (середній – 24 р.), спеціальність та стать (при цьому дотримано принципу репрезентативності вибірки). Вибірку на цьому етапі склали 95 учасників. Процедура обробки отриманих даних було реалізовано за допомогою контент-аналізу щодо масиву асоціацій (іншими словами йдеться про квантитативні дескриптори), на основі якого було відібрано 23 значущі категорії (зауважимо, що передусім автоматично спрацювала холистична траєкторія увираження дескрипторів).

У результаті нами побудовано семантичний диференціал, що розкриває зміст досліджуваного. Зокрема, *самоуявлення* молоді виділено в значущих діадах: «зла-добра», «неагресивна-агресивна», «невірна-вірна», «чуйна-байдужа», «повільна-швидка», «відкрита-закрита», «емоційна-беземоційна», «нещира-щира», «справедлива-несправедлива», «егоїстична-альтруїстична», «стримана-нестримана», «лінива-роботяща», «спокійна-тривожна», «неадаптивна-адаптивна», «мобільна-немобільна», «неуспішна-успішна», «довірлива-недовірлива», «стурбована-байдужа», «нерозумна-розумна», «впевнена-непевнена», «занепадаюча-прогресивна», «свідома-несвідома», «однобічна-різнобічна».

Аналіз результатів вибірки (n=262, середній вік респондентів – 25 р.) другого етапу дослідження виявив наступне. Респондентки в самоопісі значущо більше резонували такими квалітативними (якісними) дескрипторами, як: «вірна» та «добра» ($p \leq 0,05$) порівняно з респондентами. Така чеснота як вірність (або довіра «by default») співвідноситься з термінами чи явищами, що мають позитивне забарвлення і в свідомості переважної більшості респонденток сприймається як невід’ємна

частина людських тривалих стосунків. За своїм семантичним навантаженням позитивний полюс дескриптора «вірність» може бути співставлено із психологічним поняттям «прихильність» – почуттям емоційної близькості, що базується на глибокій симпатії та відданості до когось-небудь чи чогось-небудь. Готовність прийти на допомогу (йдеться про індикатор «добра»), інтимність, сердечність, благодущність – такими охарактеризуємо представниць жіночої статі. Заразом дівчата з повних сімей у першу чергу розцінюють себе за допомогою дименціонального (просторового) дескриптора «альтруїстична» ($p \leq 0,05$), чим увиразнено те, що провідним мотивом і критерієм їхньої моральної оцінки є інтереси іншої людини, чи соціальної спільності.

Водночас, чим молодша за віком людина (на континуумі 17-25 pp.), тим більш прикметними рисами в її самомоделюванні свого «Я» стають дескриптори поведінкового та емоційного рівнів: «закрита», «беземоційна», «альтруїстична», «стримана» ($p \leq 0,05$). Молоді особи, на жаль, розпочинають свій шлях рефлексивного самомоделювання з примірювання захисної маски беземоційності, демонструючи тим самим і закритість. Заразом стриманість розглядатимемо як доречність, самоконтроль у стосунках з іншими.

Проведене дослідження та його результати засвідчили, що в активному самоуявленні молоді сьогодні насамперед переважають поведінкова (48%) та емоційна (35%) складові. Водночас остання у молодших за віком осіб хоч і представлена, але ж ними цілеспрямовано й приховується «від людей». Дескрипторне позначення когнітивної складової в реальному наявному самоуявленні сучасної молоді продемонструвало свою певну неоднозначність і латентність (позаяк увиразнено лише 17%). Ідентифікатор останньої складової – когнітивної – змушує залишити ці питання відкритими: наскільки у даному випадку дескриптори статичні або динамічні та яка роль цієї складової насправді. Тому подальшу траєкторію дослідження самоуявлення людини вбачаємо саме у цьому.

Легкість спрацьовування холистичної траєкторії увиразнення дескрипторів досліджуваного феномену засвідчила, що самоуявлення сучасної молоді найкраще відбувається саме

таким шляхом. В поведінковому та емоційному сегментах самоуявлення молоді представляється якнайкраще. Заразом психологічна сегментація актуального самоуявлення молоді має місце, але це радше на рівні суб'єктивності.

Ревенко С. П.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ПОКАЗНИК АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У НОВИХ СОЦІАЛЬНИХ УМОВАХ

Пристосованість до нових соціальних умов, стабільність поведінки у процесі взаємодії з оточуючим середовищем, гармонійна залученість до нового середовища виступають показником психологічного здоров'я та психологічного благополуччя особистості, є важливою умовою актуалізації особистості, її повноцінного розвитку та функціонування.

Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) здоров'я є станом повного соціального, біологічного і психологічного благополуччя людини, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних вад. Враховуючи все вище сказане, ми бачимо, що на сучасному етапі у суспільстві існує потреба у дослідженні психологічного здоров'я та психологічного благополуччя у період становлення особистості, а саме, під час навчання у закладах вищої освіти.

Виходячи з усього вище зазначеного, метою нашого дослідження було виявити рівні психологічного здоров'я і благополуччя студентів перших курсів, як показника адаптації особистості до нових умов навчання у закладах вищої освіти. У дослідженні взяли участь 236 студентів перших курсів Херсонського державного університету, з них 187 дівчат (79,2%) та 49 хлопців (20,8%), середній вік – 18,3 років. Для дослідження психологічного здоров'я особистості був застосований «Опитувальник загального здоров'я» (Бурлачук Л., Духневич В., Дубровинский Г., 2005). Методика дозволяє діагностувати психологічне здоров'я та емоційну стабільність, виявити порушення у функціонуванні здоров'я студентів і